



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias  
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||  
quatuor.||**

**Durandus <de Sancto Porciano>**

**Antverpiæ, 1567**

Quæstio prima. Vtrum Christus debeat dici filius Spiritus Sancti.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

quia peccare ex inclinatione fomitis est peccare ex infirmitate, siue ex passione. Contingit autem aliter peccare, quam ex infirmitate, scilicet ex ignorantia, vel ex electio-  
ne, siue ex malitia, ergo ablatio, vel alligatio fomitis non potest esse causa totius impeccabilitatis.

5. Item in angelis non est fomes, nec fuit in primis parentibus pro statu innocentia, vel saltem fuit in eis ligatus. Et tamen tam angeli quam primi parentes peccauerunt: ergo carere fomite non potest esse sufficiens ratio, quare aliquis non possit peccare. Restat ergo inquirendum an beata Virgo fuerit per aliquam sanctificationem à deo confirmata in bono quod peccare non possit.

6. Et dicendum ad hoc quod confirmari in bono contingit dupliciter. Vno modo ex dono inherente. Alio modo ex adiu. orio sibi coassistente. Primo modo nullus purus viator confirmatur in bono quod peccare non possit, sed solum beati. Cuius ratio est, quia existente possibili defectu in ratione possibile est voluntatem peccare in electione, quia electio voluntatis sequitur iudicium rationis. Ethoc satis bene probatum fuit in 2. lib. d. 7. Sed in omni viatore est possibilis aliquis defectus in ratione, vel defectus erroris vel ignorantia, vel negligentia, vel saltem inconsiderationis: soli enim comprehensores hæc habent ex hoc quod semper actu vident quicquid ad eos pertinet: & ideo non videtur quod aliquis purus viator possit per aliquod donum sibi inherens sic confirmari in bono quod non possit quandoque peccare peccato commissionis vel omissionis, non enim apparet per quale donum possit viator habere quod semper confideret ea quæ ad ipsum pertinere possunt.

7. Itē ille cuius liberum arbitrium est per donū inherens sic confirmatus quod peccare non potest, talis non potest mereri abstinendo à peccatis, quia meritū est à lib. arb. flexibili ad vtrumque, & ideo vbi lib. arb. est in vno confirmatus, sic quod non est flexibile ad alterum ibi non est meritū quo ad illud, sicut etiam dicimus de beatis quod non merentur quantum ad illa, in quibus liberum arbitrium est in vno confirmatum. Et quia liberum arbitrium bonorum est in bono confirmatum, ideo non merentur abstinendo à malis, si ergo purus viator possit confirmari in bono per aliquod donum inherens taliter quod peccare non possit, sequeretur quod purus viator non possit mereri abstinendo à peccatis quod est contra rationem viatoris, cuius est procedere in via per meritum. Propter quod cum beata Virgo fuerit pura creatura viatrix non videtur quod hoc modo, scilicet per donū inherens, fuerit per aliquam sanctificationem confirmata sic ut peccare non possit.

8. Secundo autē modo credibile est beatā Virgine fuisse confirmatā in bono ex diuina prouidentia sibi coassistente & præseruante eius liberū arbitrium ne inclinaretur ad malum, non cogendo ipsum, sed iuuando & inclinādo ipsum ad bonū, quo existente ipsa non potuit peccare, sicut homo currens non potest non currere dum currit. Hoc autē adiutorium habuit beata Virgo per vtramque sanctificationem, sed plenius & perfectius per secundam, & hoc persuadetur dupliciter. Primo sic, quia gloria filiorum sunt patres eorum, ut dicitur Prou. 17. Et e contrario ignominia patrum redundat in filios propter quod si mater vixit quam actualiter peccasset ignominia eius aliquo modo in filium redidisset quod non decuit. Secundo, quia sicut ipsa fuit media inter filium qui est sanctus sanctorum & alios sanctos, ita decuit ut mediū gradum sanctitatis teneret: sed filius eius nullū peccatum cōtraxit originale, nec actuale commisit, alii autē sancti & originale cōtraxerunt, & actuale commiserunt, ergo cōueniens fuit ut mater originale haberet sub Christo, sed præseruari debuit ab omni actuali super oēs alios sanctos iuxta dictū Anselm in præcedentibus allegatum, quod decuit ut illius hominis, id est, Christi conceptio ex purissima matre fieret quæ ea puritate niteret qua sub deo nequit maior intelligi.

9. Ad primum argumentum dicendum quod dubitatio quæ sonat in infirmitatem fidei peccati est, nec talis dubitatio fuit in beata Virgine tempore passionis, sed remansit in ea fides firmissima. Fuit tamen in ea quedam dubitatio admirationis deum cōsiderabat eum quem tam dignè genuerat sic ignominiose pati.

10. Ad secundum dicendum quod Chrysofomus excelsit in verbis illis quauis possit exponi ut intelligatur

dominum cohibuisse motum inanis gloriæ, non qui fuerit in matre quoad ipsam, sed qui in ipsa esse ab aliis poterat extirari.

Sententia huius distinctionis, III. in generali & speciali.

Quum verò incarnatio verbi. Superius ostēdit magister quid & cuius conditionis fuerit assumptū à verbo dei incarnatione. Hic determinat quo agente formatum fuerit illud quod assumptum est. Et diuiditur in tres partes. Primo querit quare opus incarnationis spiritus sancti attribuitur. Et soluit. Secundo cum Christus de spiritu sancto sit natus, quare non dicitur filius spiritus sancti, sicut natus de virgine dicitur filius virginis. Et soluit dans intelligentiam huius rationis, ostendens quomodo diuersimode dicitur aliquis filius & natus. Secūda ibi, Sed non est in hoc diutius immorandū. Tertio querit cur eum natum profiteamur eū Apost. dicat eum factū ibi, Sed queri solet Cur nos solemus. Hæc est sententia &c.

1. IN Speciali sic procedit, & primo proponit quandam quæstionē, cū enim tota trinitas sit cooperata in incarnatione, quare in scriptura opus incarnationis spiritui sancto attribuitur. Et respondet quod hoc ideo fit non quod spiritus sanctus solus incarnationem fecerit, sed quia verbum dei factū est caro charitate ineffabili ipsius dei quod donum spiritui sancto attribuitur, nec pro tanto pater & filius ab hoc opere excluduntur, sed vno nominato alius intelligitur, sicut & in aliis actibus essentialibus. In operationibus tamen notionalibus vna persona alia excludit. Postea querit cum Christus sit natus de spiritu sancto, Vtrum debeat dici filius spiritus sancti, ostēdit primo quod non, quia si pater eum genuit secundū quod est verbum & spiritus sanctus, secundum quod est homo compositus esset ex duobus naturis. scilicet diuina & humana, & secundum vnam esset filius vnius, & secundum aliam filius alterius, quasi spiritus sanctus esset matri pro viro, quod aures humane non sustinent. In contrariū obicit quare non dicitur Christus filius spiritus sancti, sicut dicitur filius virginis, cum de vtroque sit natus. Et respondet quod Christus natus est de virgine, tanquam de matre, sed de spiritu sancto natus est non tanquam de patre, non enim omne natū de aliquo est filius eius. Nam vermes nascuntur de homine, nec sunt eius filii. Et qui baptizantur nascuntur ex aqua & spiritu sancto, nec dicuntur filii aque, sed ecclesie. Contrario non oēs qui dicuntur filii alicuius sunt ab eo nati, ut illi qui adoptantur. Et ideo non oportet quod dicatur Christus filius spiritus sancti, quamuis ab eo sit natus per appropriationē, ut dictū est. Tunc querit quare Apost. dicit Christum factū hominem, cum verè natus sit de matre, & de spiritu sancto. Et respondet quod hoc dicit Apost. ad insinuandum modum generationis Christi, scilicet ex spiritu sancto, qui non est natus ex eius substantia, sed ex potestate spiritus sancti formata est illa caro, & verbo vnita.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Christus debeat dici filius spiritus sancti.

Thom. 3. q. 32. ar. 3.

1. Circa distinctionē istam primo queritur, vtrum Christus debeat dici filius spiritus sancti. Et videtur quod sic, quia ille de quo actiue alius est conceptus & genitus dicitur pater eius, sed Christus secundum humanitatem fuit de spiritu sancto conceptus, ut patet ex Symbolo Apostolorum: fuit etiam ab eo genitus, sicut dicit glo. Mat. 1. quod Deus de Sarra genuit filium, & multo magis genuit Christum de Maria spiritus sanctus: ergo spiritus sanctus potest dici pater Christi, & Christus filius spiritus sancti.

2. Item secundum Philof. lib. 3. de generatione animalium, pater est principium actiuum in generatione, mater verò ministrat materiam solum. Sed beata Virgo dicitur fuisse mater Christi propter materiam quā ministravit: ergo spiritus sanctus dici potest pater eius, quia fuit principium actiuum eius conceptioni.

3. IN CONTRARIUM est quod dicit B. Aug. in Enchir. 24. cap. quod Christus natus est de spiritu sancto, non sicut de patre. Sic autem de illa, scilicet beata Virgine, sicut de matre. Et arguitur per rationem, quia genera-

gio est opus naturæ. Sed conceptio Christi non est facta à Spiritu sancto per naturam sed per beneplacitum voluntatis, ergo Christus non debuit dici genitus à Spiritu sancto, nec per consequens filius.

4. **R E S P O N S I O.** Nomen Filii nō dicitur tantū vno modo, sed multipliciter, scilicet de Filio per generationem, & de Filio per creationem & adoptionem. De his autem nō dicitur vniocē, sed analogicē, hoc est, secundum prius & posterius, scilicet secundum quid, & simpliciter, per prius enim & simpliciter dicitur aliquis filius per generationem: posterius autē & secundum quid secundum creationem & adoptionem. Dicendum ergo quod Christus non potest dici Filius Spiritus sancti absolute: potest tamen dici filius cum determinatione nō simpli, sed dupli. Primum patet sic, quando aliquod nomen dicitur de pluribus, nō ex æquo, sed secundum prius & posterius, si per se sumatur, tenetur pro illo de quo per prius dicitur, & hoc vel ex vi nominis, vel saltem ex usu loquendi, sed filiation dicitur de filiatione per generationem & creationem, & adoptionem sed non ex æquo, sed per prius, & simpliciter de filiatione quæ est per generationem, de filiatione autē quæ est per creationem & adoptionem, per posterius, & secundum quid, quum aliquis absolute dicitur filius, intelligitur per generationem, sed hoc modo non potest dici Christus Filius Spiritus sancti, ergo Christus non potest dici filius eius absolute & sine determinatione. Quod autē Christus nō possit dici Filius Spiritus sancti per generationem, patet, quia Filius procedit à Patre modo naturæ, vt dictum fuit in primo libro, sed Christus nō procedit à Spiritu sancto modo naturæ, nec in similitudinem naturæ, ergo non est filius eius per generationem. Probatio minoris, quia in Christo non est nisi duplex natura, scilicet diuina & humana: secundum autē diuinam naturam non procedit à Spiritu sancto, sed à solo Patre, secundum humanam autem procedit ab eo, sed non actione naturæ, nec modo naturæ, sed actione voluntatis, nec in similitudinem naturæ, vt de se patet, ergo &c.

5. Secundum patet, scilicet quod Christus possit dici filius Spiritus sancti cū determinatione non simpli, sed dupli: ita vt vna sit à parte subiecti, altera à parte prædicati, vt dicendo quod Christus in quantum homo, est filius Spiritus sancti per creationem, vel adoptionem, & de filio per creationem patet sic, creatio est productio alicuius, nullo præsupposito, sed Christus secundum quod homo est productus à spiritu sancto, nullo præsupposito in eo, in quantum homo quauis præsupposita sit in eo persona subsistens in natura diuina, ergo Christus secundum quod homo, potest dici filius spiritus sancti per creationem, nō autē nisi ex parte subiecti ponatur illa determinatio, secundum quod homo, quia Christus nō est secundum se totū de nihilo, sed solum quoad humanam naturam.

6. De filio autē per adoptionem patet idem, quia adoptio facit de eo qui non est filius per naturam, vel naturalem generationem, filium per gratiam: Christus autē secundum quod homo, non est filius spiritus sancti per generationem, vt probatum est supra, & habet secundum humanam naturam gratiam à spiritu sancto, per quā fit adoptio filiorum dei, ergo Christus secundum quod homo potest dici filius spiritus sancti per adoptionem. Nō magis tamē potest dici spiritus sanctus pater Christi prædictis modis, quā pater in diuinis, vel tota trinitas si ad se inspiciatur, quia opus creationis, & infusio gratiæ sunt indistincte à tota trinitate, & à qualibet persona: secundum rationem tamen magis dicitur hoc de spiritu sancto, quia opus incarnationis specialiter spiritui sancto attribuitur, sicut dona gratiæ ei attribuitur. Inter dona autē gratiæ illud videtur esse potissimum. Aug. autem negat Christum esse filium spiritus sancti per creationem, vel adoptionem, nō quin possit intelligi cū prædictis determinationibus. Multa enim verificantur de aliquo termino adiuncta determinatione, quæ negantur de eo absolute. Equiuocationes enim & analogiæ terminantur per adiuncta, sed quia prædicta verba præferebant simplicibus occasione erroris Ariani & Nestorij, quarum primus, scilicet Arianus dicit Christum esse puram creaturam: ideo noluit Aug. dicere Christum esse filium per creationem. Alius autē, scilicet Nestorius posuit in Christo duas personas, & unionem earū esse solum per gratiam ado-

ptionis, propter quod noluit beatus Augustinus dicere Christum esse filium adoptiuum.

7. Ad argumenta dicendum ad primum quod ille, qui actiue de aliquo concipitur & gignitur, est filius eius, si hoc fiat modo naturæ: hoc autem nō fuit in conceptione Christi, quia illas actiones nō fecit spiritus sanctus mediante femine ex se deciso, quod pertinet ad ordinem naturalis generationis, sed quasi artifex operado in exteriorem naturam. Propter quod nec proprie dicitur genitor de spiritu sancto, cum secundum Damasc. generare sit ex sua substantia producere alium. Glossa autem illa sic exponenda est, genuit, id est, fecit quod nasceretur.

8. Ad secundum dicendum quod Christus conceptus est de virgine ministrante materiam naturalem, quod solum pertinet ad materiam, & natus est ex ea in similitudinem naturæ. Et ideo dicitur vera mater eius. Sed actio spiritus sancti nō fuit actio naturæ, nec modo naturæ, nec productus est in similitudinem naturæ cū spiritu sancto, sicut & homo producit ex patre suo: ideo Christus nō debet dici filius spiritus sancti absolute loquendo, licet possit dici filius eius, cum prædictis determinationibus.

#### QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum Virgo beata possit dici mater Dei.

Thom. 3. q. 35. ar. 3. & 4.

**S**ecundo queritur, vtrum beata Virgo possit dici mater Dei. Et videtur quod nō, quia magis debet concedi illud quod est verum per se, quā illud quod est verum per accidens, sed in hoc nomine Christus importatur natura humana, quam à matre accepit, non autē in hoc nomine Deus: ergo magis debet dici mater Christi, quā mater dei, sed nō dicitur mater Christi per Damasc. lib. 3. cap. 12. vbi dicit sic, Christo theotoco. i. Christi matri virginem nō dicitur mater: ergo fortiori ratione non debet dici mater dei.

2. Item beata Virgo nō est mater Christi, nisi secundum id quod Christus ab ea accepit, sed nō accepit ab ea diuinitatem, secundum quā est Deus, sed humanitatem secundum quam est homo, ergo non debet dici mater dei, licet possit dici mater hominis.

3. **I N C O N T R A R I V M** est Damasc. lib. 3. cap. 12. vbi dicit theotoco, id est, dei genitricem verē & principiter prædicamus virginē. Et Cirillus in capitulis apostolus probatis in Ephesina synodo dicit, Si quis non confiteatur deum esse fecitum veritate Emanuel, & propter hoc dei genitricem sanctā virginem (genuit enim carnaliter carnem factam ex deo verbum) anathema sit.

4. **R E S P O N S I O.** Ista questio nō est de re, sed de modo loquendi. Supponimus enim in vna persona Christi fuisse duas naturas perfectas diuinam scilicet & humanā, quo supposito querimus qualiter sit loquendum in hac materia. Et quia fides est de re, nō de verbis nisi quatenus significat res. Ideo tenens veritatem in incarnationis dato quod erraret in verbis nō erraret in fide, sed erraret in grammatice vel logica, quarū est considerare congruitatem orationis, & veritatem, & proprietatem locutionis.

5. Dicitur ergo sic cōmuniter quod ista est vera & propria locutio beata virgo est mater dei. Cuius ratio assignatur talis quādo duæ nature vniuntur in vno supposito eodē vna prædicatur de alia in cōcreto. Et proprietas vnius de altera concretive sumpta, sicut dicimus quod album est mulcum, & mulcum album, & album disputat & mulcum disgregat pro eo quod in eodē supposito sunt albedo & mulcum. In Christo autem coniunguntur deitas & humanitas in vnitatem suppositi, ergo verū est dicere concretive quod Deus est homo, & homo est Deus. Cum igitur beata Virgo fuerit vera mater illius hominis scilicet Christi sequitur quod possit verē dici quod sit mater dei.

6. Item homo nihil aliud dicit nisi suppositum habens humanitatem, sed Deus nominat suppositum quod verē habet humanitatem quoad suppositum filij, ergo verē & proprie potest dici quod Deus est homo, & sic idem quod prius.

7. Item proprietates humanæ naturæ verē & proprie prædicantur de deo, dicendo quod deus est passus & mortuus, ergo fortiori ratione ipsa natura humana potest de deo prædicari dicendo deus est homo.